

Vannacht leek het alsof een veel te ruwe minnaar probeerde me in slaap te wiegen, de woonwagen schudde heen en weer op zijn lekke rubberbanden. Ik hoorde nog meer vreemde geluiden dan anders wanneer ik hier zonder J. ben. Hé, een kuch, hé voetstappen, volgens mij krabt er iemand met zijn nagels over het raam, nu wordt er op de deur geroffeld, het zou de Standwerker toch niet zijn?

Het waren natuurlijk takken en dieren. Er leven hier veel vleermuizen. We hebben ook een egel, die in het donker graag door onze tuin mag scharrelen. Binnenkort zal hij wel in winterslaap gaan, het is al half oktober en behoorlijk koud. De wind is vanochtend gaan liggen, maar dat schijnt tijdelijk te zijn, volgens het weerbericht is er opnieuw storm op komst. Het regent onafgebroken. Toen ik hier gistermiddag doornat arriveerde, met een doos vol boodschappen achter op de fiets, heb ik meteen geprobeerd de kachel aan te steken. Ik ben er lang mee aan het klungelen geweest, voor vuur maken heb je talent nodig. Gelukkig is er heel veel hout. Onder de wagen ligt minstens tien kuub, J. heeft het weekendenlang druk gehad met zagen en kloven. Vorige herfst hebben de Spijkers eindelijk hun wilgen geknot, de takken waren dik als dijbenen geworden. Andere boeren knotten hun wilgen ieder voorjaar, maar op de terp heersen eigen wetten.

Ondanks alles ben ik verslingerd aan deze plek en deze wagen. Keihard muziek draaien, nog harder ruziemaken, kreunend en schreeuwend de liefde bedrijven – het kon hier allemaal. En het kan nog steeds, als de Standwerker en de Rotterdammers er tenminste niet zijn. Op het moment sjouwen ze hier alle drie rond. Het is zaterdag, het laatste weekend van het seizoen, ze zijn waarschijnlijk bezig hun caravannetjes winterklaar te maken. Daarnet ben ik naar de wc geweest, op de grote rubberlaarzen van J. en met een paraplu boven mijn hoofd, en toen zag ik dat de caravan van de Standwerker omgeven is door plassen. Door al die regen zijn de weilanden in de polder langzamerhand verzadigd geraakt, de gemalen kunnen het niet meer aan. Wat zal de Standwerker jaloers zijn dat wij allemaal lekker droog boven op de terp zitten en hij bijna verzuipt op dat hoekje nat gras beneden.

De eerste jaren hier waren volmaakt. De enige grond die J. en ik in Amsterdam aanraakten was de aarde uit plastic zakken waarmee we in het voorjaar de bakken op het balkon vulden. Vooral J. verlangde ernaar een tuin te hebben, een plek buiten de stad waar hij kon hakken, spitten, krabben, slepen en andere, nog onbekende fysieke handelingen verrichten.

Zelf had ik er ook wel behoefte aan, op voorwaarde dat ik op die denkbeeldige plek mijn werk zou kunnen doen. Ik had in die tijd al een laptop, een eenvoudige zonder harde schijf.

Op een zonnige zondag in het voorjaar hebben we op de gok een bestemming gekozen, Breukelen, vijftientig kilometer ten zuiden van Amsterdam, en daar zijn we uit de trein gestapt, een auto bezaten we nog niet. Op goed geluk liepen we langs de Vecht. Ik zie ons nog verdwaasd kijken naar al die monumentale landhuizen op de oevers. ‘Dit zit helemaal fout,’ zeiden we tegen elkaar. ‘Deze streek barst van de rijkaards, het wordt hier niks.’

Ergens tussen Breukelen en Nieuwersluis zagen we een smal weggetje dat vanaf de Vecht de landerijen in voerde, met een scheefgezakt bord aan het begin waarop met witte verf ‘Verboden toegang’ was gekalkt. Misschien komt het doordat ik ben opgegroeid in een gevangenisdorp, waar overal bordjes ‘Verboden toegang’ stonden die niet voor mij golden, ik weet het niet, maar J. en ik zijn het weggetje op gelopen. Er stonden hoge bomen langs met dunne stammen. Rondom waren weilanden, doorsneden door sloten. Er graasde een kudde bruin-met-wit gevlekte schapen, met daartussen, op naar verhouding dikke poten, drie egaal donkerbruine lammetjes.

Ik had Nederland al vaak vanuit de lucht gezien, wanneer ik terugkeerde uit een rommelig, en daardoor juist zo aantrekkelijk land. Ik had dan altijd moeite met het mathematische van de streek rond mijn eigen stad, met het waterige ervan. Nu ik zelf door een polder wandelde, begon ik ineens het helle, niet te evenaren groen te prijzen. En die dotten onverstoorbaar van vorm veranderende wolken erboven! Ik snoof de lucht diep in, zo diep dat ik er duizelig van werd en J. moest vragen om even te rusten.

Nadat ik een paar minuten op mijn hurken had gezeten, liepen we door. Het weggetje veranderde, er zaten steeds meer kuilen en gaten in het asfalt. Later lag er helemaal geen asfalt meer, het werd een modderpad. Op de bomen, die ook schaarser werden, verschenen opnieuw bordjes ‘Verboden toegang’.

Na een kilometer of twee zagen we de terp. Als een afgeplatte borst van minstens zeven meter hoog rees hij op uit het vlakke land. We twijfelden even, maar liepen toch door, modderpoelen en plassen zo goed mogelijk omzeilend. Hoe dichter we bij de borst kwamen, hoe hoger hij leek te worden. Op de linkerhelft stond een huis, het eerste sinds de paleizen op de oevers van de Vecht. Dit was een kleine boerderij, met een oranje

pannendak waarvan de noklijn was doorgezakt als de rug van een oud paard. Er stond een verzameling losse schuren bij. We zouden er zo naartoe kunnen lopen, want het pad leidde regelrecht de heuvel op. Nu we eenmaal hadden besloten de bordjes te negeren, wilden we ook zien wat er dan wel zo verboden was aan die in dit vlakke land zo intrigerende bult. Misschien was het een grafheuvel van ver voor de jaartelling, of een met gras begroeide vuilnisbelt. Maar waarom stond er een boerderij bovenop?

We sjouwden door en stonden moe onderaan, toen er een voertuig het steile pad af kwam racen, een gemotoriseerde driewieler met brede banden, die in een slip raakte terwijl hij vlak voor ons afremde. Er zat een vrouw op. Ze droeg een wijde lichtbruine overall en er groeiden haren op haar gezicht; dat ze een vrouw was, kreeg ik eerlijk gezegd pas in de gaten toen ik haar stem hoorde. Door het geronk van haar driewieler heen vroeg ze wat wij daar deden. Konden we soms niet lezen? We waren al honderden meters lang op haar terrein.

‘Heeft u misschien een glas water?’ Het klonk belachelijk, maar het was het eerste dat in me opkwam.

‘Watte?’

‘Heeft u een glaasje water?’ riep ik weer. ‘Wij zijn vanaf het station in Breukelen komen lopen. Omdat we in Amsterdam wonen, zijn we op zoek naar een stuk grond.’

Ze keek argwanend, maar zette de motor wel uit. ‘Waarom dat?’

‘Om in het weekend naartoe te gaan,’ zei J. Zijn stem klonk op een subtiele manier anders dan normaal, ik kon horen hoe belangrijk dit voor hem was. ‘We betalen natuurlijk. Het is voor een tuin.’

Hoe het van minuut tot minuut verderging, herinner ik me niet precies meer, daarvoor was ik te nerveus. We moesten in ieder geval meekomen naar de boerderij, en gingen een zijdeur in die toegang gaf tot ‘de paardenstal’, zoals de vrouw zei, een vierkante ruimte waarin behalve een hoop onduidelijke spullen een diepvrieskist stond. De paardenstal kwam uit op een gang die rechts naar de deur van de koestal leidde, en links naar de deur van de keuken. In de gang zat ook nog een derde deur, die openstond. Erachter zag ik een grote roestvrijstalen ton op zijn kant liggen.

Ik weet nog goed dat ik voortdurend naar de handen van de vrouw moest kijken, eerst terwijl ze er de zware driewieler mee hanteerde, en later ook terwijl ze er in de keuken een glas water mee inschonk voor ons allebei. Haar lichaam was lang en mager, maar ze had brede mannenhanden, met stompe, vlezige vingers. Nadat we kennis hadden

gemaakt met haar broer, een kleinere man in een ski-jack waaruit plukken vulling staken, sloeg ze een vlieg dood en begon die uit elkaar te trekken. Ik zag dat het niet uit wreedheid was, maar uit gewoonte, uit verlegenheid misschien zelfs. Ze hadden erg veel last van vliegen in die keuken. Dat hebben ze nog steeds, altijd en eeuwig hangt er zo'n langwerpige lijmtong boven de tafel, en die lijmtong is onveranderlijk zwart.

Wij zaten dus in de keuken, die vrijwel direct met de koestal verbonden was. Er hing een geur van, ja van wat? Pas later heb ik hem kunnen benoemen, het was een melange (maar dat is een te mooi woord) van mest, melk en melkpoeder voor de kalveren. De geur was het belangrijkste element in de keuken. Meubels stonden er bijna niet in, alleen de tafel met het rood-wit geblokte zeil waaraan we zaten, en de houten stoelen eromheen. Verder was er een aanrecht, dat bijna een hele wand besloeg. Het lag tot de laatste centimeter vol spullen, niet alleen gebruikt serviesgoed, ook zwarte plastic emmers, uitgezakte kartonnen dozen en exemplaren van het tijdschrift *Boerderij*. Aan de muur tegenover het aanrecht zag ik een kalender met een kleurenfoto van een tractor erop. Daarnaast hing een klok, die toen ik hem met mijn horloge vergeleek, twintig minuten voor bleek te lopen.

Terwijl J. en ik ons glas leegdronken, legden we nog eens uit wat de bedoeling was, dat we zochten naar een lapje grond om te huren. Het liefst zouden we er een blokhut of een caravan op zetten. Voor een volkstuin moet je in Amsterdam jarenlang op een wachtlijst staan, bovendien zouden we ons daar te veel bekeken voelen. 'Ik wil ook graag een paar kippen,' zei J. Onder de tafel schopte ik tegen zijn scheenbeen. Uit de manier waarop de broer en de zus naar ons luisterden, maakten we op dat ons verzoek niet zo vreemd was dat ze er niet over wilden nadenken. Ze heetten trouwens Broer en Zus, Broer en Zus Spijker. Iemand wier vader altijd Meester Meester werd genoemd kijkt daar niet van op, maar toch kon ik het niet laten om te vragen of ze dan misschien nog een andere broer of zus hadden? De oudste wordt toch nooit Broer of Zus genoemd?

Ik zou het nooit hebben gevraagd wanneer ik had voorzien dat Broer Spijker ervan zou moeten snikken. Eerst merkte ik het niet, pas toen de man geluiden begon te maken als van een jonge hond, begon ik hem oplettender te bekijken. Zijn oogjes waren rood, er liep een natte streep naar zijn neus. Zijn zus pakte een rol toiletpapier van het aanrecht en daar trok hij een sliert vanaf om zijn gezicht mee droog te vegen. Zus was net als Broer geëmotioneerd, maar slaagde er beter in dat te verbergen. Zij was ook degene die het meest aan het woord was. Nee, nee, zei ze met

haar Utrechtse accent, ze hadden geen oudere broer of zus. Wel gehad, dat wel, een broertje, maar dat was lang geleden, hij was ‘weg’. Hun ouders waren sinds vier maanden ook allebei ‘weg’, eerst de een, kort daarna de ander. Hoewel hun boerderij officieel onder Loenen viel, lagen ze alle drie begraven in Breukelen.

Met haar hoofd knikte ze zo’n beetje in de richting waar J. en ik vandaan waren gekomen. Toen we langs de Vecht liepen, hadden we inderdaad een kerkhof opgemerkt, het toegangshek was op korte afstand van de straat. Vanaf de terp kon je het kerkhof met het broertje en de ouders waarschijnlijk zien liggen, tenminste wanneer je buiten stond. De keuken, die maar één klein raam had, waarin ook nog een barst zat, bood alleen uitzicht op lucht en verre weilanden. En op rotzooi, want daar lag de terp mee vol.

We vroegen niet door. Na het geven van ons telefoonnummer vertrokken we. Ik had de indruk dat ze dat jammer vonden. Op weg naar het station praatten we opgewonden met elkaar. Vooral J. was in vervoering. Zou je kippen vijf dagen alleen kunnen laten? Nou ja, vijf dagen, we gingen er natuurlijk altijd al op vrijdagmiddag naartoe en zondagsavonds heel laat gingen we weer naar huis, misschien zelfs pas op maandagochtend. En wat vond ik van Broer en Zus? Kostelijke figuren, toch? En had ik eigenlijk wel gezien dat op de rechterhelft van de terp machineachtige, totaal verroeste metalen staketsels stonden? Verder lagen er opbollende lappen landbouwplastic. Ook een houten keet met het opschrift ‘Patat van Joep’ had J. zien staan. ‘Volgens mij woont er een haan in,’ zei hij vurig. ‘Echt, ik zag er een fladderen. Is dat trappetje je niet opgevallen, de miniladder die het patathok in leidde? De deur stond open, er lag stro op de bodem. Ik kan beter een ander dier nemen, ze hebben allang kippen.’

*

Een week later waren we al bezig ‘Patat van Joep’ een eind weg te duwen, naar het achterste deel van de terp. Zus had ons vrijwel meteen gebeld; zij en haar broer hadden overlegd, het was goed, we konden komen, betalen was niet nodig. Als we wilden mochten we een caravan neerzetten, iets op wielen. Een blokhut liever niet, in de loop van de jaren hadden ze al genoeg problemen over de terp gehad. Loenen was een van de rijkste

gemeentes van Nederland, volgens haar deden ze daar snel moeilijk.

We parkeerden de patatkeet naast een autowrak. Een gat in de achterwand van de keet was opgevuld met een plastic zak met onduidelijke inhoud, een groter gat werd dichtgehouden door de zijkant van een rood plastic krat, en verder waren er asbestachtige platen tegen de planken getimmerd, Broer en Zus hadden voor het stoppen van het verval creatieve oplossingen gevonden, die intussen ook alweer aan verval onderhevig waren. Er woonde inderdaad een haan in de keet, twee zelfs, met één kip. De kleinste haan leek ons een inteeltproduct, hij had een gerafelde staart, een onooglijke, scheefhangende kam, en bleke, bijna witte wanglelletjes. En, voor een haan een ramp, hij kon niet kraaien. De andere was veel groter en gezonder, met een machtige, goed doorbloede kam en robuuste poten met scherpe sporen eraan. Hij was degene die voortdurend gezelschap had van de kip.

Zus en Broer hadden gezegd dat we de andere rommel die we opruimden op een hoop moesten gooien, ook achter op de terp. Van heel weinig voorwerpen kon ik zeggen wat het was. Op de een of andere manier moesten ze functioneel zijn geweest. Drie grote, vrij platte rechthoeken van ijzerdraad, een soort roosters. Ronde metalen bakken zonder bodem, het waren dus geen tonnen. Een raadselachtige ijzeren vorm die lichtelijk deed denken aan de bodem van een kruiwagen, behalve dat er bijna niets in kon, deze kruiwagen had nauwelijks opstaande kanten gehad. Een rubberen vloermat uit een auto, ja, die kon ik benoemen. Een kapstok waarvan de haken met elkaar verbonden waren door ingenieuze zachte kokertjes, nesten van de een of andere spin. Over alles wat hier was neergegoid, was eens gezegd: 'Je weet maar nooit of we het nog eens kunnen gebruiken.' Vervolgens bleef dat moment voor eeuwig uit.

Rond een uur of één haalden we ons brood tevoorschijn en gingen op een stapel verweerde deuren zitten eten. De hanen en de kip stoven meteen op ons af. Wij gooiden stukjes brood op de grond, maar daarvan kreeg de inteelthaan, aan wiens vleugels nogal wat veren ontbraken, geen kruimel te pakken, bij iedere poging hakte de grote fel met zijn snavel op hem in.

Nog voor we zelf ons eten op hadden, ging de deur van de boerderij open, meneer en mevrouw Spijker kwamen naar buiten. Hij had zijn pluizenjas aan en een verschoten rode zakdoek om de hals, zij had zich voor ons mooi gemaakt, ze droeg een spijkerpak. Haar korte, nog donkere haar was in een zijskeiding gekamd. j. en ik hadden thuis al bedacht dat we ze niet met Broer en Zus zouden gaan aanspreken, ze waren twintig,